

KUSAD

**KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMA DERGİSİ**

JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND RESEARCH

KARAMAN

*CİLT / VOLUME: 1 SAYI / ISSUE: 1
ARALIK / DECEMBER 2018*

KUSAD

**KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMA DERGİSİ**

**KARAMANOĞLU MEHMETBEY UNIVERSITY
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND RESEARCH**

**CİLT/VOLUME: 1, SAYI/ISSUE: 1
ARALIK/JANUARY, 2018**

CİLT/VOLUME: 1, SAYI/ISSUE: 1
ARALIK/JANUARY, 2018

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ERKEN OSMANLI DÖNEMİ'NDE KADIN BÂNİLERİN BURSA'DAKİ İMAR FAALİYETLERİNE KATKILARI FEMALE FOUNDERS' CONTRIBUTIONS TO ZONING ACTIVITIES in BURSA in EARLY OTTOMAN PERIOD <i>Tahsin KORKUT, Hatice ENGİN</i>	1-25
UNE ETUDE SUR LES IDEES SOCIALES, POLITIQUES ET PHILOSOPHIQUES DE BAHA TEVFIK A STUDY ON BAHA TEVFIK'S SOCIAL, POLITICAL AND PHILOSOPHICAL IDEAS <i>İrem ÖZGÖREN KINLI</i>	26-42
THE IMAGES OF DESIRE IN THE 1960s, AND EARLY 1970s TURKISH LOVE FILMS: THE EXAMPLE OF ÖMER LÜTFİ AKAD 1960 VE 1970'LERİN BAŞINDA TÜRK AŞK FİMLERİNDE ARZU İMAJLARI: ÖMER LÜTFİ AKAD ÖRNEĞİ <i>Recep AKGÜN</i>	43-53
“DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL HİKÂYESİ”NDE YAPI STRUCTURE OF “THE STORY OF THE DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL” <i>Aysuda ŞAHİN</i>	54-73
AVRUPA BİRLİĞİ KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KIBRIS SORUNU ve SÜRECİN SONU ANNAN BELGESİ (1990-2004) THE CYPRUS CONFLICT IN THE DECISION-MAKING MECHANISM OF THE EUROPEAN UNION AND THE ANNAN PLAN AS THE FINAL STAGE OF THE PROCESS (1990-2004) <i>Emine HATİP</i>	74-98
SAĞLIK MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ ANALYSIS OF EMPATHIC AND PROBLEM-SOLVING SKILLS OF HEALTH VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS <i>Belgin LİMAN, Sümeyra Arzu ORAL PAKSOY</i>	99-107
KAĞIZMANLI RECEP HIFZI'NIN ŞİİRLERİNDE TABİAT ve MEKÂNA DÖNÜŞ IN THE POEMS OF KAĞIZMALI RECEP HIFZI RETURN TO NATURE AND RETURN TO SPACE <i>Veysel ŞAHİN</i>	108-122
I. KARAMAN ULUSLARARASI DİL VE EDEBİYAT KONGRESİ (07-09 KASIM 2018) (BİLİMSEL HABER) <i>Bülent KIRMIZI</i>	123-124

KUSAD

**KARAMANOĞLU MEHMETBEY
ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ARAŞTIRMA
DERGİSİ**

**JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES
AND RESEARCH**

2018

MAKALE BİLGİLERİ

Geliş Tarihi: 26.11.2018

Kabul Tarihi: 26.12.2018

ARTICLE INFO

Submission Date: 26.11.2018

Admission Date: 26.12.2018

DOI:

e-ISSN:

KAĞIZMANLI RECEP HIFZI'NIN ŞİİRLERİNDE TABİAT ve MEKÂNA DÖNÜŞ*

Veysel ŞAHİN

Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, vsahin@firat.edu.tr

Öz

Recep Hıfzı şiirlerinde içinde yaşadığı coğrafya ve doğayı bir oluşlar mekânına olarak görür. Coğrafya ve tabiata ait değerleri kendi imgelem dünyasında yeniden anlamlı kılan Hıfzı, doğanın dili ve anlattıklarını simgesel göndergelerle ele alır. Şair bu simgesel göndergeler vasıtasıyla çiçeklerle dertleşir, turnalarla konuşur ve kuşlarla sohbet eder. Bu açıdan doğa onun vazgeçilmez kendi oluş evrenidir.

Şairin şiirlerinde doğa, insanı kuran mimetik belleksel hafızadır. Hıfzı, evrenin düzensizliğini doğanın insanı kuran ikliminde bir sığınak olarak görür. Bu yüzden şairin şiirlerinde doğayla kurulan ilişki, görülenin ötesinde mekânsal birçok tasarımı içerir. Nitekim insanın içinde yaşadığı coğrafya onun kaderidir. Hıfzı bu kaderi içtenlik değerine dönüştürerek kendi oluş sürecine dönüştürür. Recep Hıfzı'nın şiirlerinde doğanın içine gömülü yaşama bilinci, doğanın sağduyulu refleksi içinde çoğalan bir içtenlik evrenine dönüşür. Bu evren düşünsel çağrışımlı bir doğa ve mekân kurgusuna dönüşerek algısal bir boyut kazanır. Şairin şiirlerinde doğa ve tabiatın işlevselliği darlaşan ve genişleyen nitelikleriyle ön plana çıkar. Hıfzı'nın şiirlerinde Kars, Kağızman, köy, bağ, bahçe, cennet, dağ, ağaç, su, toprak, kuş, turna, yel, çiçek gibi tabiat unsurlarıyla kendi değerler dünyasını açılar.

Anahtar Kelimeler: Kağızmanlı Recep Hıfzı, Şiir, Mekân, Tabiat, Kars, Bağ, Bahçe.

IN THE POEMS OF KAĞIZMALI RECEP HIFZI RETURN TO NATURE AND RETURN TO SPACE

Abstract

He sees geography and nature in his Hıfzı poems as a place of being. The Hıfzı, which makes the values of geography and nature meaningful again in the world of imagination, deals with the language of nature and what they describe in a symbolic language. Through this symbolic language, the poet gets into trouble with flowers, talks tours, talks with birds. In this respect, nature is its indispensable ornament, embroidery.

In the poet's poems, nature is a memory of the mimetic memory that establishes man. Hıfzı considers the disorder of the universe as a refuge in the climate that establishes the human being of nature. Therefore, the relationship with nature in his poems, beyond what is seen, contains many designs of spatial. As a matter of fact, the geography in which man lives inside me is his destiny. Hıfzı turns this fate into a value of sincerity and transforms it into its own process of being. In the poems of Hıfzı, the consciousness of living embedded in nature becomes a universe of inner sincerity that multiplies in nature's common sense reflex. This universe is transformed into a fictional nature and space fiction and gains a perceptual dimension. In poet's poems, nature and nature function becomes prominent with its shrinking and expanding qualities. In the poems of Hıfzı, the places and natural elements such as Kars, Kağızman, village, vineyard, garden, heaven, mountain, tree, water, soil, bird, wind, flower opens their own world of values with.

Keywords: Kağızmanlı Recep Hıfzı, Poetry, Place, Nature, Kars, Vineyard, Garden.

* Sempozyum bildirisi olarak; "Ölümünün 100. Yılında Kağızmanlı Hıfzı Uluslararası Sempozyumu"nda 07-09 Nisan 2018 tarihleri arasında Iğdır'da sunulmuştur.

GİRİŞ

Ozan, 1893 yılının Rumi Recep ayında Kağızman ilçesinin Toprakkale Mahallesi'nde dünyaya geldiği için, adını Recep koyarlar. Babasının adı Ağadede, annesi ise aynı mahallede oturan mütevazı bir ailenin kızı Sona Hanım'dır. Recep Hıfzı, babası Ağadede'yi 1922, annesi Sona'yı ise 1924 yılında kaybeder. Recep Hıfzı, 4 yaşında eğitim almak için medreseye gönderilir. Yaşı küçük olmasına rağmen Kuran'ı en hızlı bir şekilde hatim edip ezberlediği için hocaları tarafından kendisine Hıfzı adı verilir. *"Şiirlerinin hemen hemen tamamında "Hıfzı" mahlasını kullanan şairimiz, bazen -günümüz âşıkklarının dilince de- Recep Hıfzı mahlasını da kullanmaktadır."* (Alptekin- Şimşek, 1989: 14).

Recep Hıfzı, hafızlık yapmasının yanında sanatla da uğraşmaya başlar. Bir yandan evini okul olarak mahallenin çocuklarına açar, diğer yandan da kendini geliştirmek için şiir okuma ve yazma sürecine devam eder. O bölgede yaşamış ozanlar Şenlik, Urfanî, Sümmanî, Zülâlî ve Mudamî gibi Recep Hıfzı'nın da aşk badesi içtiğini rivayet edilir.

Ozan Recep Hıfzı, aşk badesi içip âşık olma durumu şöyle anlatılır: 1912 yılında akşamüstü bahçesini sularken, komşu bahçeye gökten bir ışığın indiğini fark eden Hıfzı, ışığın içinde gördüğü bir güzele âşık olur. Recep Hıfzı ışığa doğru ilerlediği anda ışık ve içindeki güzel kaybolur. Gördüğü olayların etkisinde kalan Hıfzı, o coşkunlukla kendisinden geçerek orda bayılır. Gece boyunca bayıldığı yerde kalan Recep Hıfzı'yı, ertesi gün komşuları bayıldığı yerden bularak evine getirirler. Recep Hıfzı o günden sonra kendisini aşk ve âşık meclisinin üyesi olarak görür.

1911 yılında kendi mahallesinde oturan Cellolar'ın Hamza'nın kızı Sona ile evlendirilen Hıfzı, bir rüyasında ışığın içinde bir kız görür. Hıfzı, rüyasında gördüğü bu kızın eşi Sona'nın küçük kardeşi Ayşe olduğunu dile getirir. Sona'nın küçük kardeşi Ayşe, o zaman 12 yaşındadır. Ayşe, ablası olan Sona'ya göre çirkin bir kızdır. Aradığı aşkı Ayşe'de bulduğunu söyleyen Recep Hıfzı'ya yakınları karşı çıkar. Bu hususta Hıfzı, Cellolar ailesinin erkekleri tarafından dövülür. Ancak içindeki aşk ateşi, onun etrafında gördüğü varlık, nesne ve olayları coşkun bir şekilde dile getirmesini sağlar. Recep Hıfzı, içinde taşıdığı ve gitgide derin bir yaraya dönüşen aşk itkisi dayanılmayacak düzeye gelince köyünü terk eder. Bu ve derin aşktan dolayı yolda kendisini yakalayan Dursun Hoca tarafından dövülen Hıfzı, bu durumu "Beddua" başlıklı şiirinde şöyle dile getirir;

"Beni sevdiğimden eden

Sevdiğinden ayrılсын

Can canandan ayrılır mı?

İki gözden kör olasın

Bizi bilmez idi eller

Çürüsün o diyen diller

Nazlı yara vuran eller

Bileklerden kırılсын

Yaralı yorgun maralım

Allah'a ayandır halim

Bana zulüm eden zalim

Yarı yolda yorulсын"

(Küçük, 2007: 80).

Köyden dövülerek dış dünyanın kucağına atılan Hıfzı, dört kardeşini köyde tek başına bırakır. Etrafındaki insanların onu yalnız başına gurbete sürmesi, onun iç aydınlanmasında önemli bir etkidir. Nitekim bu durum onun ileriki yaşantısında tabiata ve dine yönelmesini sağlar. Tabiatın erdemini, dinin değerleri içinde eriten Hıfzı, 12 yaşında kaval çalmaya başlar. Pifikli Şeyh Yusuf'a intisap ederek Nakşibendî tarikatına girerek önce Küfrevî daha sonra da Hâlidî olur. Daha sonra Kadîrî tarikatına girer. Çünkü Kadîrîlikte çalgı, "bağlama" çalmak yasak değildir. Bu tarikatın içinde sazı ve sözünü geliştiren Hıfzı, daha sonra Mevlevîliği benimseyerek Mevlevî tarikatına intisap eder. Bu arada Şaban Köyü'nde imamlık görevini de sürdüren Hıfzı, aşk öznesi Ayşe'yi ve ona beslediği duyguları bir türlü içinden atamaz. Bu durum dile, sese ve türkülerle dönüştüren Hıfzı, her şiirinde "animası", onu tamamlayan kadın Ayşe'ye, çiçeklerle, kuşlarla, esen yelle ve akan sularla selam gönderir. Hıfzı'nın aşk durumu derinleştikçe dilinden dökülen şiirler, aşkın mimetik bir belleği haine gelir. Nitekim içinde yaşadığı coğrafyanın değerlerini kendilik değerleri ile birleştiren Hıfzı, aşk iştiafının tesiriyle türkü ve şiir yakıp havalandırır. Yakılan ve havalandırılan bu şiirler, bize bireysel ve kolektif bilinçaltı ve bilinçdışının deneyim ve bilgeliklerini sunar. Böylece Recep Hıfzı, içinde yaşadığı mekân ve coğrafyanın, varlığını sese ve melodiye dönüştürür.

1918 yılında yedi yıllık karısı Sona ölünce, geride Telli (4), Haşim (2) ve sekiz aylık Hüsniye adlı çocukları öksüz kalır. Ölüm ve sonrasındaki üzüntü onun tabiat ve yaşama dair algısını, karamsar bir yapıya dönüştürür. Küçük'e göre; *"Hıfzı, yaşadığı ölüm acılarını yüreğinin en derin yerinde hissetmiş ve duygularını ağıtlarla mısralara dökmüştür. Onun Sefil Baykuş adlı ağıtı ve amcasının kızı Ziyade ağzından yazdığı, her iki ağıtın 30 kıtaya ulaştığı uzun şiiri bir şaheserdir."* (2007: 8). Aynı yıl Türk-Rus savaşı derinleşir ve bu yıllarda Kağızman da işgal altındadır. Ermeni ve Rus çeteleri halka zulmeder. Kağızman dolaylarında içinde Hıfzı'nın da bulunduğu 105 kişi hapsedilir. Bu dönem Kazım Karabekir komutasındaki ordu da bölgeyi ele geçirmek için harekete geçer. Türk ordusunun gelişini haber alan çeteler, ellerinde bulundurduğu 105 kişiyi bıçakla ve kamayla yaralar. Bu saldırıda ağır yaralan Recep Hıfzı, 9 Nisan 1919 tarihinde hastaneye varamadan yolda ölür. Öldüğünde Recep Hıfzı 25 yaşındadır.

1. Tabiat ve Tabiata Ait Mekânların Mimetik Dönüşümleri

Küçük yaşta din ve tarikat değerlerine yönelen Hıfzı, kendini gerçekleştirmek için atılımlarda bulunur. Bu atımlardan en soylusu iç dünyasını dile, şiire, türküyeye ve ağıtlara dönüştürmesidir. Bu dönüşümde içinde yaşadığı coğrafyayla farklı bir refere birlikteliği kuran Hıfzı, bu coğrafyanın varlık ve eylemlerini şiirlerinin odak noktasına taşır. Nitekim insanın kaderinin yaşadığı coğrafyayla ortak bir yazgıda bütünleşmesi, bu yazgının şiirde farklı simge ve anlamsal değerlere dönüşerek kimikleşmesini sağlar.

Recep Hıfzı'nın şiirlerinde tabiat ve tabiata ait mekânsal dönüşümler, mimetik anlamda şiir evreninde yer alan "özne ben" in kendini tabiat ve mekânla bütünleştirmesi sonucu ortaya çıkar. Recep Hıfzı'nın şiirlerinde tabiat ve mekâna dönüş temi, iki farklı düzlemde kurulur. Tabiat, mekân olarak işlevsellik kazandıkça "özne ben" in mekân içindeki bağı farklı algısal dönüşümlere uğrar. Tabiat ve mekâna dönüşte, tabiat ve mekâna özgü değerler, insanı yutan, daralan bir yapıya dönüştüğü gibi bu değerler içtenlik değerlerine dönüşüp "özne ben" in kendini yeniden olumlu yönde kurmasına yardımcı olur. Bu açıdan Recep Hıfzı da şiir evreninde etrafındaki varlıklara duyarlı ve tabiatın dili ve anlam değerlerini kendi algısına göre yeniden bir belleksel hafızaya dönüştürüp bu duyarlılığı ön planda ele alır.

Şairin şiirlerinde tabiat ve mekân, sadece içinde yaşanan bir yer, değerler bütünü değil, bir ruhu olan ve insanı olgusal anlamda açımlayan değerler birlikteliğidir. Genel anlamda tabiata kurulan bu ruhsal bağ, şairin şiirlerde kendine özgü bir göndergeler düzlemi oluşturmasının yanında tabiat ve mekânın içinde bulunan varlıklara da yeni görevler yükler.

Hıfzı şiirlerinde tabiatla bulunan varlıkların üstlendiği bu yeni görevler, tabiat ve mekân diyalektiğini simgesel olarak yeniden okumasını da gerekli kılar. Bu açıdan Recep Hıfzı'nın şiirlerde tabiat ve mekâna dönüşüm, şiir öznesinin içinde yaşadığı coğrafyanın değerleri ve bilgisine dönüşümü de gerektirir. Şairin şiirlerde "özne ben" bu değerlere dönüştükçe tabiat ve içinde yaşadığı mekânı kendi bilinç düzeyine göre simgesel bir okumayla yeniden konumlandırılır. Tabiat ve içinde yaşanan mekâna yüklenen özel anlamlar, şiirde aidiyet duygusunu güçlendirdiği gibi algının şekillendirdiği mekânda,

“fiziksel boyutlar değil, anlatı karakterinin o andaki ruhsal durumu, bağlamı ve mekânı nasıl algıladığı asıl belirleyici unsurdur.” (Korkmaz, 2007: 403). Tabiat ve mekân bu özelliklerinin yanı sıra, onun içinde şekillenen insanın ait olduğu tarihî ve kültürel kod ve ruhsal oluşumları da içinde barındırır.

Şairin eserlerinde tabiat ve mekân, bir yanıyla şairin kendi olma yolunda gösterdiği tecrübeleri açmırlarken diğer yandan da ona yeni sınırlar oluşturarak şiir evrenini olgusal ve algısal anlamda zenginleştirir. Nitekim insan içine doğduğu tabiat ve “mekânla duygusal bir bağ kurar...” (Alver, 2013: 20). Hıfzı’nın şiirlerinde tabiat ve mekânsal kurulan bu bağ, belleksel hafıza görevi üstlenir. Şair şiirlerinde tabiat ve mekânın hafızasına kaydettiği varlık, kişi ve durumları, simgesel bir form içinde bütün bağlamlarıyla ele alır. Ozan Recep Hıfzı “Çiçekler” şiirinde bu durumu şu dizlerle ifade eder;

“Bad-ı sabâ serin eser bağlarda
Mest olur da salınır da ağlar da
Derin derelerde yüce dağlarda
Leşker çekmiş her bir yana çiçekler

Murgular içinde perlenir gezer
Döşürür desteyi ilacı düzer
Kiminin kökünden akar sim ü zer
Değer bin cevheri dane çiçekler”
(Küçük, 2007: 29-30).

Şiirde de anlaşılacağı üzere tabiat dolayısıyla doğa ve mekân, kolektif bir yaşam düzlemi olduğundan, doğa ve mekâna özgü dönüştürülmüş betimlemeler şairin anlam ve algı evrenine göre farkındalıklar bütünü oluşturur. Bu açıdan şairin şiirlerinde tabiat ve mekânsal dönüşümler, ontolojik anlamda insanın dünyaya konumlanmasıyla birlikte tutunma ve bir yerde olma mücadelesi açımlar. Recep Hıfzı’nın şiirlerinde tabiat ve mekânsal dönüşümler, işlevsellik açısından; daralan, içtenlik değerlerinden koparılan yutucu bir özellik gösterdiği gibi safiyeti bozulmamış, genişleyen ve besleyici nitelikleriyle de ön plana çıkar.

1.1. İçtenlikten Değerlerinden Koparılan Tabiat: Yutucu Mekânlar

Tabiat ve mekâna yüklenen özel anlam ve aktarımlar, bu aktarımı yapan kişi de aidiyet duygusunu kazandığı gibi mekânla da bütünlük kurmasını sağlar. Kurulan bu bütünlük, kişinin kendini yeniden kurmasına olanak sunmadığı takdirde kişi, içinde yaşadığı ya da içine doğduğu tabiat ve mekânla çatışarak güven bunalımı yaşar. Nitekim insan, hayatını boyunca dünyada kendisini ontolojik olarak güvende hissetmek ister. Güvenlik duygusunun olmadığı yerde ise kişi kendini yatılmış ve tek başına hisseder. Bu durum insanın hem içinde hem de dışındaki tabiat ve mekânları dar, yutucu hale getirir. Korkmaz göre; “Darlaşan, insanı sıkı ve şair üzerinde psikolojik bir baskı unsuru haline gelen tabiat”, genellikle iskânın yoğunlaştığı” (Korkmaz, 2002: 132) yerlerdir.

Recep Hıfzı’nın şiirlerinde yalıtık ve yutucu tabiat unsurları ve mekânsal dönüşümler, olumsuzlukla örülü, olmazlığı, imkânsızlığı ve huzursuzluğu artıran bir yapıdadır. Bu mekânlarda şiir öznesi kendini mutsuz ve çaresiz hisseder. Şiir öznesinin kendisini mutsuz, çaresiz ve tek başına hissettiği bu yerlerin başında “dünya” gelir. Şairin şiirlerinde dünya, insanı çepeçevre saran ve ona mutsuzluk veren bir yerdir. Şair, dünya sembolüyle yaşamın dayanılmazlığı ve insanın çaresizliğini açmırlar. Dünya, bu yönüyle şairin şiirlerinde safiyeti bozulmuş ve huzuru yitirmiş bir yer, fizikî olarak dönüşüme uğramış en geniş coğrafyadır. Şair fizikî olarak dönüşüme uğramış tabii coğrafyayı “Sefil Baykuş ve Bu Dünya” şiirinde;

“Sefil baykuş ne gezersin bu yerde

*Yok mudur vatanın ellerin hani
Küsmüş müsin selamımı almadın
Şeyda bülbül şirin dillerin hani”*

*Sine bağrım hasretinen nar oldu
Dalım tahta duvar önüm yar oldu
Bu geniş dünyada yerim dar oldu
Konup da yüzemem göllerim yoktur”*

(Küçük, 2007: 26)

dizleriyle ifade eder. İnsanın yaşama serüveninde olumsuzluklarla karşı karşıya kalması, dünyanın insanı kucaklayan ve çoğaltan yapısını olumsuzlar. Nitekim şiir öznesinin sevdiklerinin ondan koparılmasını dünyanın işleyişine bağlar. Bu yüzden dünya, bütün acıların yegâne coğrafyasıdır. Şiirde ölümün insanı yaşamdan koparmasını, dünyanın değişmez yazgısının tabiatı olarak gören şair, dünyanın bu aşılmazlığına başkaldırır. Nitekim “*Hıfzı, yaşadığı ölüm acılarını yüreğinin en derin yerinde hissetmiş ve duygularını ağitlarla mısralara dökmüştür.*” (Küçük, 2007: 8).

Ölüm acısının dünya yaşamının en derin acısı olması, mekânsal açıdan dünyayı ve değerlerini “öteki” haline getirir. Dar anlamda amcasın kızı Ziyade, geniş anlamda ise bütün insanlığın ölüm karşısında sefil ve çaresizliğini dile getiren şair, bu bağlamda dünyayı, ölümün belleksel hafızası haline getirir. İnsan yaşamının ölümle sınırlarının çizilmesi, ölümü “*varlığın mutlak ötekisi*” (Bauman, 2000: 11) yapar. Bu bağlamda dünya, yaşamı ve mutlulukları sınırladığından dolayı mekânsal açıdan ölüm ve ona karşı konulmazlığın yeri olarak görür. Şair de ‘Sefil Baykuş’, şiiriyle “*ölüm içgüdüsüne*” (Jay, 2014: 190) kolayca boyun eğmez ve dünyanın acımaz yutucu işleyişine tabiatı gereği başkaldırır. Şiirdeki “*Sefil baykuş ne gezersin bu yerde/ Yok mudur vatanın ellerin hani ... Bu geniş dünyada yerim dar oldu/ Konup da yüzemem göllerim yoktur*” dizlerinde; “bu yerde, vatansızlık, geniş dünya ve yerim dar” ibareleri, mekânsal açıdan dünyanın algısal anlamda bir dönüşüme uğrayarak, içtenliğini yitirdiğini ifade etmesinin yanında dünyada “*var olma*” (Göka, 2001: 8) ve kendi benlik alanlarını “*dünya içinde var*” (Heidegger, 2008: 43) kılma becerisinin ötelendiğini imler. Şiirde dünya, bir sürçme sonrasında yaşama katılan insanlar için var olma ve tutunma noktasıdır. Ancak dünya, aynı zamanda bir zaman, mekân ve kadere de tabii olmanın yeridir. İnsanın tek vatani dünyada bir başına olması ve “*bu geniş dünyada*” yerinin daralması, başlı başına bir kuşatılmışlık durumu yarattığı gibi insana her daim bu mekânda faniliğini tecrübe ettirir. Recep Hıfzı da “Bu Dünya” şiirinde dünyanın faniliğini insan bilincinde imlerken, mekânsal açıdan dünyayı yutucu, dar bir mekâna dönüştürür;

*“Dinleyn ağalar tarîf edeyim
Fani değil midir yani bu dünya
Bir kapısız hane kimseler bilmez
Gün be gün artırır şanı bu dünya*

*Âdem Havva evvel dadına yetti
Nice yüzyıl anlar ömür sarf etti
Encamı anlarda dünyadan gitti
Havva’dan ayırdı anı bu dünya”*

(Küçük, 2007: 89).

Şiirde dünyanın geçiciliği ve faniliği anlatan şair, dünya ve değerlerinin mekânsal açıdan bütün insanları sınırladığını ifade eder. Şiirde bütün insanlığa seslenen şair, “*Fani değil midir yani bu dünya/ Bir kapısız hane kimseler bilmez*” dizleriyle dünya ile hane arasında geçici konaklama düzleminde bir anlamsal bağ oluşturur. Dünyanın eve benzetilmesi, insanların dünyada mekân kurma mitine gönderme yapar. Şiirde dünyanın, ferdi saadetin kaynağı, ilk barınak, ev ve yuvayla ilişkilendirilmesi, dünyanın insan için ne kadar önemli olduğunu da belirtir. Şiirde yer alan “kapısız ev” ibaresi, zamansal kopuş ve duraksamanın yeri olarak görülen evin, eşik olma açılımını geçiciliğin vurgular.

Şiirde Adem ile Havva’nın dünyalık encamının mekânsal ve zamansal boyutta derinleştirilmesi, dünyalık zaman ve mekanın tabii bir döngü olarak kabullenildiğini gösterir. Bu açıdan şiirde zamansal kopuşların mekânsal kopuşla anlamlandırması, insanın dünyayla olan ezeli öyküsünü derinleştirme çabasıdır.

Şair şiirlerinde dünyanın zamansal ve mekânsal açıdan geçiciliğini, tabiatdan koparılmış an, bir duraksama görür. Şair bu durumu “Gezdiğim Yerler” adlı şiirde;

Bu dünyaya gelen netmiş

Malûl gelmiş mahzun gitmiş

Beni menekşe zannetmiş

Boynumu büktüğüm yerler”

(Küçük, 2007: 50)

diyerek dile getirir. Şiirde dünyaya gelen insanların çaresizce dünyadaki kederlerini yaşadığını ifade eden şair, bu durumun bir boyun eğiş olduğunu belirtir. Bu açıdan dünya, insan ve diğer bütün varlıklar için bir boyun eğiş mekânıdır.

Recep Hıfzı’nın şiirlerinde dünya ile mezar, mekân-insan özdeşliğini açısından önemlidir. Şairin şiirlerinde mezar, insanın yok oluşunu açımlayan mikro kozmik anlamda yutucu bir yerdir. Mekânsal dönüşüm açısından dünyalık zamanın son ve ebedi mekânı olan mezar, bütün olumsuz dönüşümlerin yeridir. Hıfzı, tabiat ve dünyayı olumsuzladığında karanlık ve yutucu mezar metaforu yaratır. İnsanalar için dünya labirentleşirken, ölümler içinse mezarlıklar yutucu bir çıkmazı açılar. Nitekim ölüm izliğini yaygın bir şekilde ele alan şair, mezarı acının içine yuvalandığı, safiyeti bozan mekânsal metafor olarak değerlendirir.

Şairin “Sefil Baykuş” şiiri genel anlamda dünyayı açımmlarken öznel anlamda ise içtenlikten kopuşun yeri olan mezarı anlatır. Hıfzı, bu ağıtında ölen amcasının kızını ve defnedildiği mezarlığı çoğu âşıkların kavrayamadığı özel bir kavrayışla dile getirir. Mezarlığı bir virane meskene, göçüp mezarlığa konan insanı ise sefil, acınası baykuşa benzetir. Mezar ile baykuş arasındaki anlamsal bağ şiirde şu dizlerle ortaya konur;

“Ecel tuzağını açamaz mısın?

Açıp da içinden kaçamaz mısın?

Azat eyleseler uçamaz mısın?

Kırık mı kanadın kolların hani

Aç mısın yok mudur ekmeğin aşın

Odan ne karanlık yok mu ataşın

Hanidir güveğin, hani yoldaşın

Hani kapın bacan yolların hani?

Kara yerde mor menekşe biter mi
Yaz baharda İshak kuşlar öter mi?
Bahçede alışan çölde yatar mı?
Uyan garip bülbül güllerin hani”
 (Küçük, 2007: 26).

Şiirde kopuş ve kuşatılmışlığın mekânı olan mezar, insanın dünya yaşamındaki özgürlüğünün önündeki en önemli engelleyici mekândır. Şair, yaşamın bütün oluşları ve özgürlük açılımlarını mezarın insanı yok eden yapısında ele alır. İstemedi elden alınan sevilenler, mezarın içinde dünyevilik sıfatlarından yoksun başka bir âleme geçerken şair bu durumu kabullenmek istemez. Bu açıdan şairin bilincinde insanları sıkıp yutan, ruh ufuklarını sınırlayan mezar, küçük penceresiz, kapısız yerdir. Lefebvre’ye göre; “*mezarların mekânı eğer bir tanrı ya da kral mezarı değilse, doğumun, ölümün ve unutmanın mekânına benzemekle yetinir.*” (Lefebvre, 2014: 247).

Şairin şiirlerinde mezar, ölüm, hatırlatma ve unutmanın belleksel mekânıdır. Mezarların unutturma ve hatırlatma özellikleri, ontolojik olarak kendi varlığının sınırlarını kavramaya çalışan insan için geniş bir anlamsal tabaka oluşturur. Şairin şiirlerinde mezarlıklar, insanı toprakla bütünleştiren onu dünyalık zamandan ayıran kuşatılmışlık ve aşılma arzusunun mekânıdır.

Şairin “Çiçekler” adlı şiiri tabiat ve insan diyalektiğine güzel bir örnek teşkil eder. Şiirde çiçek ve mezar ilişkisi etrafında insanın doğayla bütünleşmesi ele alınır. Şiirde yer alan dizelerde;

“Çiçek ağlar naşilerin destinde
Ölüm haktır civan canın kastında
Dostum gelsin mezarımın üstünde
Yaran yoldaş beni sana çiçekler”
 (Küçük, Çiçekler 2007: 31).

Şair, ölüm ve sonun mekânı olan mezarı, çiçeklerle doğanın bağrında bir bütünlük olarak görür. Şiirde ölüm acısı, çiçek ve mezar metaforuyla aşılmaya çalışılsa da ölümün mezarla insana sokulması ötekilik olarak görülür. Şiirde şiir öznesine sıkıntı veren tabiat unsurlarının en boyutlu mekânsal yeri olan mezar ve mezarlıklar, yaşama sevinciyle hayata tutunmaya çalışanlar için ürküntü veren yerdir.

Şairin bazı şiirlerinde dağ, belleği imgeleyen mitik bir kapı olarak aşılması olanaksız mekândır. Bu mekânda şiir öznesi, yaşamın kendi önüne set çeken yapısını açılmaya çalışır. Recep Hıfzı’nın şiirlerinde “dağ” kavramı da geleneksel bir sembol olarak kullanılır. Simgesel anlamda “*Evrenin kutsal merkezi olarak bilinen dağlar*” (Bayat, 2006: 9) kudretin simgesidir. Şairin bazı şiirlerinde dağ, ulaşılmazlığı, sınırlandırılmışlığı, kimsesizliği, simgeler. Şair, “Avcıya Sesleniş”, şiirinde bu durumu şöyle dile getirir;

“Belalı başımdan taş eksik değil
Gözlerimden kanlı yaş eksik değil
Ağrı Dağı gibi kış eksik değil
Bu fani dünyaya vardım varalı”
 (Küçük, 2007: 53).

“Avcıya Sesleniş” şiirinin; “*Ağrı Dağı gibi kış eksik değil Bu fani dünyaya vardım varalı*” (Küçük, Avcıya Sesleniş, 2007: 53) dizlerinde şair, Ağrı Dağı’nı tabiatın mekânsal belleğine

dönüştürerek içinde yaşanan coğrafyanın insan kaderindeki olumsuzluklarını ifade eder. Ağrı Dağı ve dünya arasında kurulan çağrışımsal bağıntı, insan için aşılmaz ve üstesinden gelinmez bir evrene dönüşür. Nitekim bu açıdan Ağrı Dağı da insan için kanlı gözyaşının mekânsal yeri ve mücadele verilmesi gereken çok boyutlu tabiat unsurudur.

Şairin şiirlerinde bir tabiat unsuru olarak dağ simgesi, geleneksel ve evrensel anlamda içtenlik değerlerinden koparak aşılması imkânsız bir mekândır. Şiirlerde dağ simgesiyle büyüklük, yücelik ve gücü açımlayan bozulmamış doğayla mücadele edilmesi, şairin dağ simgesine yüklediği bireysel anlamı gösterir. Zira şairin yaşadığı coğrafyada dağ, mücadele edilmesi gerek en önemli tabiat unsurlarındandır. Recep Hıfzı bu durumu “Vatan Özlemi, Mübarek Olsun ve 1915 Ağdı” adlı şiirlerinde şöyle ele alır;

“HIFZI der nideyim görünmez bağlar

Geçti aramıza dumanlı dağlar

Sılada sevdiğim dolukmuş ağlar

Vatandan ayrılmak çetin kâr imiş”

(Küçük, 2007: 68)

“Coştı hasret gönül görüşmek ister

Bayram-ı şerifin mübarek olsun

Gelebilmem ara yerde dağlar var

Bayram-ı şerifin mübarek olsun”

(Küçük, 2007: 75)

“Cenge duramadık meydan dar idi

Kaçamadık yüce dağlar kar idi

Bu mukadder başımızda var idi

Arifler ağlasın yaşı kanasın”

(Küçük, 2007: 82).

Şiirlerde de anlaşılacağı üzere dağ, insanın dünya üzerindeki yolcuğunda, sevgiliye kavuşmada ya da özlemlerin ortadan kaldırılmasında engelleyici bir unsur olarak ele alınır. Özellikle dağ kavramıyla set, arayış açma, seven ile sevilen arasındaki mesafe, erişmezlik ve kuşatılmışlık vurgulanır.

Yukarıdaki şiirlerde tabiatın en önemli belleksel mekânı ve hafızası olan dağ ve açılımları, tabiat unsurlarının tarihsel, coğrafi ve sosyal duruma göre olumsuz dönüşümlere uğrayarak anlamlar ürettiği görülür. Bu açıdan Hıfzı'nın şiirlerinde tabiata özgü değer ve mekânsal dönüşümler, insan- mekân özdeşliğinde yeni anlamlar üretir.

1.2. İçtenliği Bozulmamış Tabiat: Besleyici Mekânlar

İnsanın mekânla bütünleşen kaderi, onun varlık sınırlarını kavramasıyla derinleşir. İnsanın yaşam serüveni boyunca tabiat ya da onun mekânsal belleklerini kendisiyle ilişkilendirmesi, ontolojik, kozmolojik ve epistemolojik olarak tabiat ve ona ait mekânları, varoluşun temeli haline getirir.

İnsan, yaşama dair tecrübelerini tabiata aktarırken, ondan birçok bilgi de edinir. Öğrenilen tecrübeler ya da aktarılan bilgiler, insanın kendisini olumlu yönde kurup atılımlarda bulunmasını sağlar. İnsanın, tabiat ve ona ait mekânsal dönüşümlerle olumlu yönde tecrübe edinmesi, tabiata ait mekânsal düzlemleri, içtenlik değerlerine dönüşmesine de yardımcı olur. İnsanın bilinç katmanlarında (bilinç, bilinçaltı, bilinçdışı) tabiat ve ona ait mekânların içten dışa doğru aktarılması, insanın tabiat ve ona ait

mekânların hafızasına dönüşüp, onun diliyle varlığını bütünleştirmesidir. Bu açıdan mekânın dışı doğru genişlemesi, onu anlamı kılan özne için bir tehdit olmadığını gösterir.

Şair Recep Hıfzı da şiirlerinde tabiat ve ona ait mekânsal dönüşüm ve olgularla kendi hal dilinde bütünlük kurar. Şiirlerinde tabiatın gizli dilini, insan-tabiat diyalektiğinde açıklamaya çalışan “Hıfzı, tam bir tabiat aşığıdır. Doğayla içli dışlıdır. Onunla bir bütündür. Çiçeklerle dertleşir, turnalarla konuşur, kuşlarla sohbet eder. Şiirini yazarken doğa onun vazgeçilmez süsü, nakışı olur.” (Küçük, 2007: 14). Bu açıdan tabiatın gizli dilini, kendi şiir coğrafyasında farklı anlam evrenine dönüştüren Recep Hıfzı, tabiata ait bozulmamış, içtenlik değerini yaşatan unsurları canlı şekilde ele alır. Yaşadığı coğrafyanın bütün tabii varlıklarını şiirlerin temel izleği yapan Hıfzı, insanların kendilik değerlerini; kuşların, ovaların, dağların, köylerin öyküsüyle bütünleştirerek “hava, ateş, toprak ve su” elementlerini yani “anâsır-ı erbaa”nın evrensel göndermelerini telmihlerle zenginleştirir. Şairin şiirlerinde su, toprak, göl, seher yeli, dağ, bağ, bahçe, kar çiçeği, gül, bülbül, turna, baykuş, ishak kuşu, kaz, maral gibi tabiata özgü varlıklar; kendi lisanlarında simgesel bir dille, sevgi, aşk, özgürlük, kavuşma, ayrılık, hüznün, doğum ve yaşama sevinci gibi duyguları dile getirir.

Şairin şiirlerinde tabiata ve ona ait mekânsal bellekler, bahar mevsiminin güzel muştularını çiçekler gibi içinde barındırdıkları için sevgiliye ya mesaj götürür ya da sevgiliden mesaj taşır. Bundan dolayı sevginin içtenlik değerleri ile birlikte zikre dirilir.

Şairin şiirlerinde çiçekler de tabiatın önemli unsurlarındandır. Çiçek ve türevleri şiirlerinin süsleyici imgeleri olmasının yanında şiirlere derin ve yoğun anlamlar katar. Hıfzı, ç

Çeklerle olan münasebetini yoğun olarak “Çiçekler” adlı şiirinde dile getirir. Şair;

“Gene al yeşile boyandı zemin

Nakışlandı bin elvana çiçekler

Kalbim irşad oldu gönlüm sevindi

Bir can bağışladı cana çiçekler

Yeşillenir budaklanır dallanır

Yüz bin renkte noktalanır hallanır

Kimi yeşillenir kimi allanır

Kimi batmış kızıl kana çiçekler

Seherde ağladı rahmet elendi

Güzel gözlerinde yaş danelendi

Öğle güneşinde pervanelendi

Az kaldı eşkımdan yana çiçekler

Saf tutmuş namaza kıyam ediyor

Yel estikçe secdesine gidiyor

Susadıkça âb-ı rahmet yuduyor

Gözüne dikmiş asumana çiçekler

...

Hikmet-i batın da çiçeğe zahir
Bunların sırrına olmadım mahir
Her biri zi kıymet lal-i cevahir
Kimi benzer hoş mercana çiçekler

...

Seherde açmağa evdi tezlendi
Gezindi güzeller otlar izlendi
Hava bulutlandı güneş gizlendi
Yakışır mı bu dumana çiçekler
 (Küçük, 2007: 29)

dizelerinde doğanın insanı kucaklayan, kurucu ve aşkın yapısı vurgulanır. Nitekim çiçeklerin açması, bahar mevsiminin geldiğini bu mevsimde tabiatın yeniden dirildiği ve dirilmekte kalmayıp doğurucu ve bereketli atılımlarda bulunduğunu vurgular. Şiirde şu dizler bu durumun en güzel örneklerindendir.

“Seherde açmağa evdi tezlendi
Gezindi güzeller otlar izlendi
Hava bulutlandı güneş gizlendi
Yakışır mı bu dumana çiçekler”

Şiirde saflık, güzellik ve masumiyetin simgesi olan çiçeklerin uyanması, şairin tabiatla duygusal anlamda bağ kurduğunu, hatta tabiatla bütünleştiğini gösterir. Dünyanın zamansal akışında önceden olduğu gibi tekrardan yeşile boyanması, tabiata özgü deneyimsel belleğin öyküsüne göndermedir. Şiirde tabiat, bütün tazeliği ile yeşile boyanırken, toprak ananın insanı hiçbir zaman yanıltmadığı da salık verilir. Üzerinde binbir nakışın sırrını saklayan çiçekler, insan kalbine binbir mutluluk ve sevinci de aktarır. Şiirde dalların tekrardan yeşillenip budaklanması, tabiatın her daim tüm canlılara hayata yeniden başlama umudu verdiğini açılar.

“Çiçekler” adlı şiirde doğaya özgü hikmetleri tabiatın evrensel tecrübelerinden yola çıkarak dile getiren Recep Hıfzı, bu hikmetlerin sırrına mazhar olmanın şartını, doğa ve ona ait mekânsal hafının okumasına bağlar. Çiçeklerin değerli hikmetleri içinde taşıması, tabiata karşı beslenen saygı ve sevginin göstergesi olmasının yanında doğanın içtenlik değerlerine de dönüştüğünü vurgular.

Hıfzı’nın şiirlerinde “Kar Çiçekleri”, bahar ve yeni başlangıçların haber verici simgesidir. Karın erimesiyle ortaya çıkan kar çiçekleri, büyük bir sevinç ve hasretle karşılanır.

“Onudur Şehr-i Şubat’ın
Şükür bitmiş kar çiçeği
Nişandır müjdeye gelmiş
Ezel-yaz bahar çiçeği
Esir olur kar altında
Hapsolur yerler katında
Azad olur satında

Her bir günün var çiçeği”

(Küçük, 2007: 55)

Şairin şiirlerinde yere ve suya karşı duyulan sevgi ve saygıya, doğa tüm içtenlik değerleriyle karşılık vererek her şeye rağmen yeniden doğma ve yaşatma tecrübesini aktarır. Her bahar mevsiminde insanoğlunu bağrına basan doğa, bütün yok oluşlara rağmen her yıl yeniden teze bir çiçek gibi kendisini kişioğluna sunar. Böylece insan kendisini var kılmak için açan kar çiçeklerinin öyküsünde kozmik dünyanın anlam aktarıcı öyküsüne kavuşur.

Recep Hıfzı'nın şiirlerinde tabiata özgü bir diğer önemli değer rüzgâr ve yel, havaya özgü durumları açılar. Nitekim rüzgâr ve yel, havaya özgü eril element olarak, uçucu, özgürlükçü ve umut taşıyan yapısıyla insanı, farklı coğrafya ve duygulara taşır. Bu açıdan havaya özgü elementler, psişik ve ezoterik yaşama dair seçimler yapmamıza olanak veren bilinçle ilgilidir.

Şairin şiirlerinde rüzgâr ve yel, insanı uzak coğrafyalara, arzu ve heveslere taşıdığı gibi, başka coğrafya ve varlıklardan haber getiren kurucu ve kuşatıcı tabiat unsurudur. Şairin “Seher Yelleri” şiirinde insanı olumlu yönde kuran rüzgâr ve yel, mest edici ve uykudan uyandırıcı kılavuz görevi üstlenir.

“Âlemi insanı zevk ü sefada

Mest eder kandırır seher yelleri

Her gece dokunsa şirin uykuda

Sesler uyandırır seher yelleri

...

Gönül şüphelendi seher yelinden

Belki eser gece zülfün telinden

HIFZI bir haber sor canan elinden

Nâme dolandırır seher yelleri”

(Küçük, 2007: 36).

Şair bu şiirinde seher yelinin insanı umut ve özgürlüğe taşıyan yapısını, hava elementine göndermelerde bulunarak açıklamaya çalışır. Kolektif bilinçdışının ana unsurlarından olan hava, seher yeli formuna dönüşerek kozmik dünyanın anlam aktarıcı değerine dönüşür. Şiirde seher yelinin insanları mest etmesi, insana şevk, arzu ve coşkunluk vermesindendir. Bu yüzden sabah rüzgârının tazeliği, insanı hep doğa ve onun değerlerine taşır. Divan şiirinde olduğu gibi şairin şiirlerinde de seher yeli, sevene sevgilisinden haber getirir. Şiirde yer alan “*HIFZI bir haber sor canan elinden/ Nâme dolandırır seher yelleri*” dizeleri, seher yelinin haber verme, birleştirme ve kavuşturma özelliklerine gönderme yapar.

Şairin şiirlerinde bağ ve bahçe gibi tabiata özgü mekânlarda önemli mekânsal bellek görevi üstlenir. Şiirlerde bağ ve bahçe, içinde barındırdığı varlıklara yeniden olma ve kendini yeniden kurma olanağı sunar. Bu açıdan insan bu tür tabiata özgü mekânlarda yeniden hayata katılma arzusunu sürekli taze tutar. Şair tabiata özgü bağ ve bahçeyle olumlu ilişkiyi “Gezen Kim İdi, Uyan Gözlerine Kurban Olduğum” adlı şiirlerinde şu şekilde dile getirir;

“Uçan kuşlar sizden haber sorayım

Bu bağda salınıp gezen kim idi

Anasın yitirmiş yolun şaşırılmış

Körpe maral gibi tezen kim idi

Bezendi şevkinden bağların başı

Götürdü gönlümü kirpiği kaşı

Nazik ellerinde muhabbet taşı

Vurup da bağrımı ezen kim idi

Açıl bağlar açıl boyun göreyim

Gezdiğin yerlere yüzüm süreyim

Ağaçlar dil bilmez kimden sorayım

Başı sümbül zülfün düzen kim idi

(Küçük, Gezen Kim İdi, 2007: 40).

Dost bağından elma gibi al beni

Ya da kes elinle dal be dal beni

Saçın gibi dal gerdana sal beni

Uyan gözlerine kurban olduğum

(Küçük, 2007: 48).

Recep Hıfzı bağ ve bahçenin, bahar mevsiminde yaşadığı değişim ve dönüşümlere olumlu kulak vererek tabiatla uyumlu bir bütünlük oluşturur.

Şairin şiirlerinde su simgesi, önemli bir tabiat unsuru olarak karşımız çıkar. Su varlığın ilk maddesi olarak özü ve cevheri kapsar. İnsan suyla tabiatın bütün döngüsü anlamlı kılar. Bu yüzden edebi metinlerde oldukça fazla yer tutar. Su, dişil bir öge olarak doğurucu, besleyici ve barındırıcı bir özellik taşır. Su, bolluk, sevgi, merhamet, arınma ve gelecek zamanlara sağlıklı bir şekilde aktarılmak anlamına gelir. Nitekim su, huzur, duygusal güvence, hissetme, sezgi, maneviyat, bilinçaltı, ilham, yaratıcılık, anlamlarını içinde taşıyan anlam ağına sahiptir.

Recep Hıfzı'nın şiirlerinde su, besleyici ve koruyucu özelliği ile hayatın döndürülmez akışkanlığına göndermelerde bulunur. Şair; "Sefil Baykuş, Çiçekler, Gezdiğim Yerler, Kar Çiçeği, Yar Yar ve Sona'ya Ağıt" adlı şiirlerinde tabiat unsuru olarak suyun insan için önemini vurgular. Şairi bu durumu şiirlerinde şöyle dile getirir;

"Emmim kızı aç kapıyı gireyim

Hasta mısın halın hatrın sorayım

Susuz değil misin bir su vereyim

Çaylarda çalkanan sellerin hani

Yatarsan gaflette gamsız kaygusuz

Nenni balam nenni kalma uykusuz

Hem garip, hem çıplak, hem aç, hem susuz

Felek fukarası malların hani?"

(Küçük, Sefil Baykuş, 2007: 24).

"Âşık maşuk misli döner dolaşır

Kimiler pehlivan olmuş güreşir

Akan sudan her birisi paylaşır

Minnet eyler bağibana çiçekler"

(Küçük, 2007: 30).

Nazlı yar gelişi geçmiş

Gülümsemiş güller açmış

Kana kana sular içmiş

Gözyaşı döktüğüm yerler

(Küçük, 2007: 50).

"Kar kaldı dağlar payında

Suları çağlar çayında

Açılır abril ayında

Ağaçlarda bar çiçeği"

(Küçük, 2007: 55).

"HIFZI'yı Kerem'den şen mi sanarsın

Yanarım billahi yer gök anarsın

Yaklaşma sevdiğim sen de yanarsın

Uzaktan serime serp bir su yar yar"

(Küçük, 2007: 64).

Yukarıdaki şiirlerde yer-su kültürünü önemli bir değeri olan suyun, insan hayatındaki vazgeçilmezliği dile getirilir. Nitekim su, yaşama dair bütün atılım ve değişimlerde insanın kendini kurmasına ya da yeniden açılmasına yardımcı olur. Şiirlerde birine "su vermek", canlılığı, yaşama dair katımları vurgularken, su içmemek ise yaşamdan kopmak olarak görülür. Bu açıdan "Sefil Baykuş" şiirinde suyun kana kana içilmemesi, yaşama dair olmama durumu ifade eder. Aynı zamanda susuz olmak ya da kalmak ise yaşam savaşında çaresiz, tek başına ve kendi olamamadır. İnsanın susuz kalması, yaşama dair bütün umutlarının elinden alınmasıdır. Bu yüzden şairin şiirlerinde su ve suya dair mekânsal dönüşümler, olumlu katımların olması koşulunda ele alınır. "Gezdiğim Yerler" şiirinde sevgilinin "kana kana su içmesi", yaşama dönük atılımlarda suyun ne kadar önemli olduğunu açıklar.

Recep Hıfzı'nın şiirlerinde tabiata özgü bir diğer belleksel dönüşüm, kuşlar ve onların yaşadıkları mekânlardır. Özellikle baykuş, turna, ishak kuşu, kaz ve bülbül bu açıdan önemli varlıklardır. Şair bu varlıkları anlatırken onların doğasına özgü mekân tasavvurları yapar.

"Sefil Baykuş" şiiri, ismini doğada bulunan kuştan alır. Ağıtta doğayla insanın nasıl bütünleştiği ortaya konur;

"Bir kuzu koyundan ayrı ki durdu

Yemez mi dağların kuş ile kurdu

Katardan ayrıldın şahan mı vurdu

Turnam teleklerin tellerin hani”

(Küçük, 2007: 23).

Kağızmanlı Hıfzı, bu ağıtı amcakızı Ziyade için yakar. Bir şiir bir ağıt olması münasebetiyle hüznün ve acının anlatıldığı dizelerdir. Ancak şiirde insanın doğayla kurulan olumlu bağdaşımı, baykuşu şiirin merkezinde önemli kurucu bir değere dönüştürür. Şiirde baykuşun, sefilliği insanın yaşama karşı çaresizliğini simgelese de baykuş doğadaki kuşlarla kurulan gizli anlaşmaların simgesel dili olur.

Şairin şiirlerinde turnalar, tabiata özgü anlamsal dönüşüm yaşar. Halk şiirinin önemli simgelerinden olan turna, yitik aşkların, çaresizliğin ve umudun sembolüdür.

“Doldu feleklere feryad-ı figan

Ne zalim çığırışır gelen turnalar

Adam mı dayanır can mı dayanır

Geldi taş demiri delen turnalar

Yaralı yorgunlar geldi yetişt

Katar katar oldu çaldı çığırıştı

Eyvah gitti bulutlara karıştı

Sesi kulağımda kalan turnalar

...

Mevla'm bana bir çift kanat vereydi

Yorgun HIFZI turnalara ereydi

Hasret gözler belki yâri göreydi

Dost köyünden geçer iken turnala”

(Küçük, 2007: 32).

Şair, “turna” simgesini halk edebiyatının önemli bir unsuru olarak şiirlerine yerleştirir. Halk edebiyatının dil ve anlamsal bütünlüğü içinde şiirde kutsanan turna; “*gurbette kalanın hasret çekenin, nazlı yardan ayrı olanın duygularına tercüman olur.*” (Akbaş, 2003: 4). Şiirde turna ile insan arasın kurulan anlamsal ilişki, şairin doğaya özgü varlıklarla bütünleştiğini gösterir.

Şairin şiirlerinde safiyeti bozulmamış doğayla kurulan anlamsal bağ, tabiata özgü varlık ve mekânların simgesel boyutta yeniden okunmasıyla büyük bir derinlik kazanır. Şairin şiirlerinde besleyici, tabiat ve tabiata ait belleksel mekânlar, şairin şiirlerinin temel göndermelerini yüzeye çıkarır.

SONUÇ

Recep Hıfzı'nın şiirlerinde tabiat ve mekâna dönüşümü, mimetik anlamda şiir evreninde yer alan “özne ben”in kendini tabiat ve mekânla bütünleşirmesi sonucunda ortaya çıkar. Kağızmanlı Hıfzı'nın şiirlerinde tabiat ve mekâna dönüş temi, iki farklı düzlemde kurulur. Bu düzlemde tabiat, mekân olarak işlevsellik kazandıkça “özne ben”in mekân içindeki bağı farklı algısal dönüşümlere uğrar. Tabiat ve mekâna dönüşte, tabiat ve mekâna özgü değerler insanı yutan, daralan bir yapıya dönüştüğü gibi aynı zamanda içtenlik değerlerine de dönüşerek “özne ben”in kendini yeniden kurmasını sağlar.

Şairin şiirlerinde doğa, insanı kuran mimetik belleksel hafızadır. Hıfzı, evrenin düzensizliğini doğanın insanı kuran ikliminde bir sığınak olarak görür. Bu yüzden şairin şiirlerinde doğayla kurulan ilişki, görülenin ötesinde mekânsal birçok tasarımı da içinde barındırır. Nitekim insanın içinde yaşadığı coğrafya onun kaderidir. Hıfzı bu kaderi içtenlik değerine dönüştürerek kendi oluş sürecine dönüştürür.

Hıfzı'nın şiirlerinde doğanın içine gömülü yaşama bilinci, doğanın sağduyulu refleksi içinde çoğalan bir içtenlik evrenine dönüşür. Bu evren düşünsel çağrışımlı bir doğa ve mekân kurgusuna dönüşerek algısal bir boyut kazanır. Şairin şiirlerinde doğa ve tabiat işlevselliği darlaşan ve genişleyen nitelikleriyle ön plana çıkar.

KAYNAKÇA

- AKBAŞ, G. (2003). “Türkülerde Turna”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. S. 28. s. 3-29.
- ALPTEKİN, A. B.- ŞİMŞEK, E. (1989). “Kağızmanlı Hıfzı Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme”. *Türk Folkloru Araştırmaları*. s.141-162.
- ALVER, K. (2013). *Steril Hayatlar*. Ankara: Hece.
- BAKHTIN, M. (2001). *Karnavaladan Romana*. (Çev. Cem Soydemir), İstanbul: Ayrıntı.
- BAUMAN, Z. (2000). *Ölümlülük Ölümsüzlük ve Diğer Hayat Stratejileri*. (Çev. Nilgün Demirören). İstanbul: Ayrıntı Yay.
- BAYAT, F. (2006). “Türk Mitolojisinde Dağ Kültü”. *Folklor/Edebiyat*. S.46. s. 47-60.
- GÖKA, E. (2001). *Mekân ve İnsan*, İstanbul: Pınar.
- HEİDEGGER, M. (2008). *Varlık ve Zaman*. (Çev. Kaan H. Ökten), İstanbul: Agora Kitaplığı.
- JAY, M. (2014). *Diyalektik İmgelem Frankfurt Okulu'nun Tarihi ve Çalışmaları*. (Çev. Sevgi Doğan), İstanbul: Ayrıntı.
- KORKMAZ, R. (2002). *İkaros'un Yeni Yüzü-Cahit Sıtkı Tarancı*. Ankara: Akçağ.
- KORKMAZ, R. (2007). “Romanda Mekânın Poetiği”, *Edebiyat Ve Dil Yazıları Mustafa İsen'e Armağan*. (Haz. Ayşenur Külhanlıoğlu İslam, Süer Eker), İstanbul: Grafiker.
- KÜÇÜK, S. (2007). *Kağızmanlı Hıfzı Hayatı- Sanatı-Şiirleri*. Ankara: Ürün.
- LEFEBVRE, H. (2014). *Mekânın Üretimi*. (Çev. Işık Ergüden). İstanbul: Sel.